

Föreläsningar vid
Stockholms
högskola, VT 1892
: L 40:88 A /

Rydberg, Viktor,

HS L 40:88 A

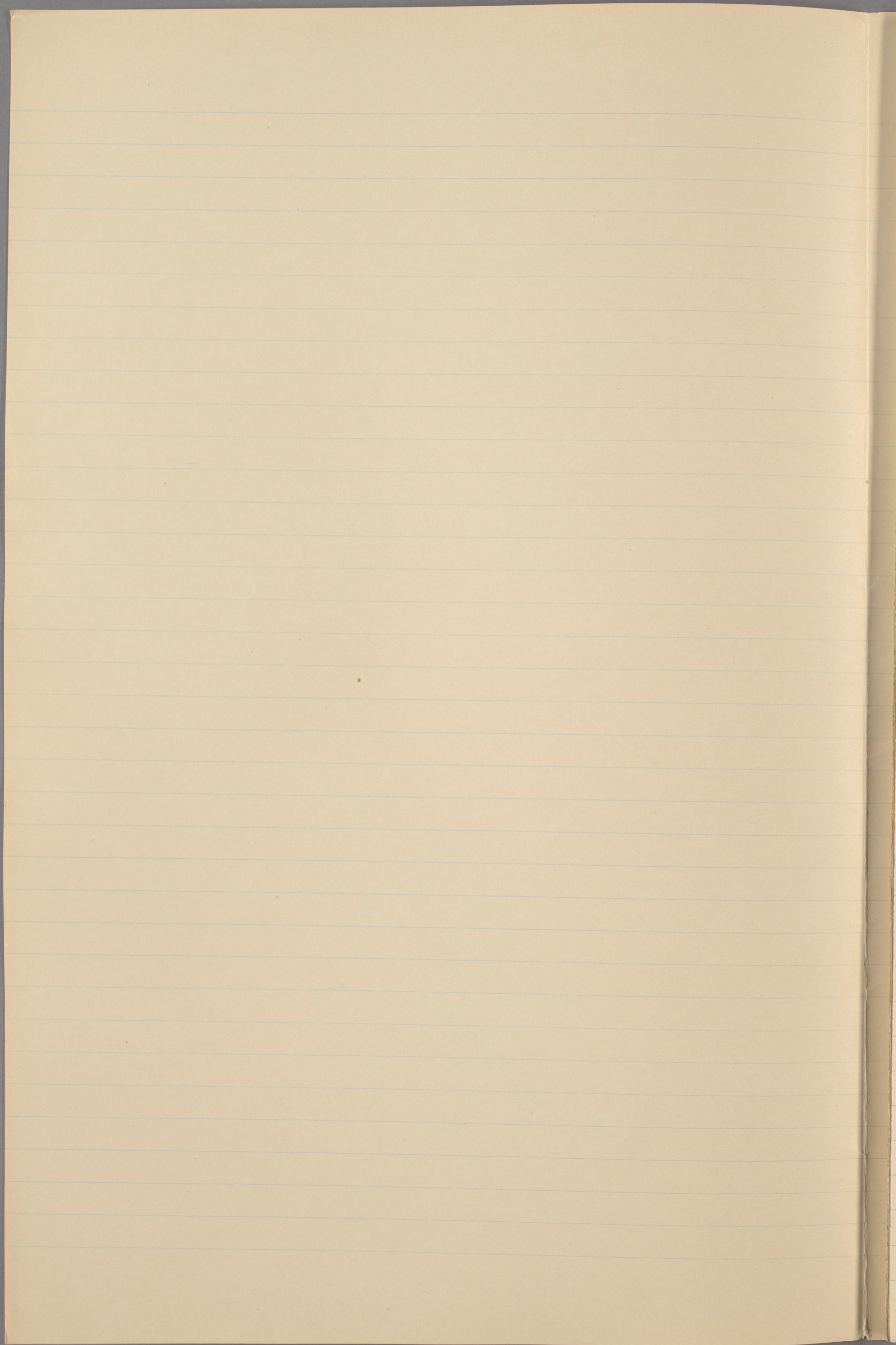
National Library
of Sweden

L 40:88 A: 8

8.

26/2 1892

(9 bl.)

Med den senast kallna föreläsningen avslutade jag öfverrigton af den gammalflandiska ^{målar}Skolas historia. Men ipån bröderna van Eycks dagar hade hon under ett århundrade hållit sig uppe i oförminskad feikhet. Dess förste man, Hubert v. Eyck, var och förblef värdeligen äfven dess störte i de beqäfvning ö idier; men efterföljarne bildade för inga del en förfallet period. De fortgå på den bana han öppnat; de lära och de levas af honom; man hämma honom icke, utan hålla alla på sin originalitet. När den gammalflandiska skolan hunnit in på 1500-talet, inträder hos henne en ny stil. Den flandiska renässansen mottager då starka intryck från den italienska renässansen. Jag afbryter förden skull skildringen af den flandiska målarkonsten, sedan jag först i korthet redogjort för det flandiska ö franka miniaturmåleri, för att därefter återvända till ~~den~~ den italienska renässansen. För bättre minnes skull torde vi dock en hestig öfverblick af hvad vi snart genomgått vara ^{på sin} ~~öfverflöd~~ plats. Jag har först tämligen utförligt karakteriserat de förnämde mästarna och analyserat de ~~verket~~ af dem, s. här förordet. Jag kan därför underlåta det nu och låter bilderna utan kommentar aflösa hvarandra:

N° 30. Altaret i Gent af bröderna Hubert och Jan v. Eyck, vid det ^{innan} ~~det~~ ^{i vardags} ~~sees ut~~ med stängda flyglar. Det påbörjades omkr. år 1420. Hubert, dess egentlige skapare, afled, innan det var färdigt. Jan avslutade verket år 1432. I den mellersta bildraden Marie bebädelne. Öfver den föresten utrygt till en gata i ~~den~~ Gent. I den nedre är Johannes döparen och evangelisten målade som statyer. Vid sidan af dem knäböjande porträttbilder af altarets donator och hans hustru.

N° 31. Altaret i Gent, sådant det tedde sig å högtidsdagar med uppslagna flyglar, med en öfverraskande färgprakt, med storhet i linierna och en utomordentlig rikedom af färgslände enhildheter. Det innehåller, så att ^{in nace} säga, alla de upptäckter och uppfinningar på målverket område, s. milja nutidens konst från medeltidens, och det står öfverträffadt äfven i färgdjup. Det ~~Lübke~~ gör den träffande anmärkning att ~~den~~ detta Huberts v. Eycks verk har samma betydelse för ^{det måleri} måleriets som den samma är började ~~Rapols~~ ~~byggnaden~~ i Florens har för arkitekturen. Utmunt för framställningen är menniskoslägtets frälsning

26/2. 92.

genom Guds lausns öfverdöd. Öfverst kinnelsten med den fröende Gud fader, madonnen, änglarna, helgonen, representande af Johanne döparn. Yttersta öfver sidan den frälsningsbekräftade mensklighetens representanter, Adam och Eva. Sedan äro för jorden med lifets breen och lavanet, musik af änglar, ärfvafäder och profeter, apostlar och martyrer, och skådet för vandrande skaror af eremiter och pilgrimer, korsriddare och rättvise domare. Nedast var en tafel, som framställdt andarne i underjorden böjande knä för lammet, s. Skalle präsa äfron dem.

N: 33. En tafel af Peter Briskas, föreställande guldmedemars skyldkaptron, d. hel. Eligius, till hv. ett förtroddt par kommit för att beställa ringar. Peter Br. var verksam mellan åren 1444-1472.

N: 34. ^{altarmålning} Hugo v. d. Goes. Kristus barnet tillbedt af madonnen, änglar och herdor. Målningen beställdes af en florentinsk diplomat i Gent och firades ännu i en florentinsk kyrka.

N: 35. En i Madrid befintlig tafel af Rogier v. d. Weyden, s. efter Jan v. Eyckens död var samägt van Nederländernes ypperste målare. Han dog år 1464. Rogier v. d. Weyden är den förste, s. ^{här psykologiskt rätt} målar till de uppriada lidelserna, sorgen och ~~sär~~ smärtan, och gör det med en dramatisk kraft, och religiös ^{värme} innerlighet, men med härdhet och kantighet i framgifningen.

N: 36. En annan, nu i Berlin befintlig tafel, s. tillskrifven Rogier v. d. Weyden. Den föreställer, huru Johanne frambräver till sin skammade fader, s. skrifer: "Johanne är hans namn." Interiören är interiören, ett perspektiv af kamrar i ett borgligt stadsdikt hem på 1400-talet.

N: 37. ^{i Brügge i Flandern} ^{är 1479} Middeltafeln i ett flygelaltar, måladt af Rogier v. d. Weydens förnämste lärjunge, Hans Memling, en själsfrände till Fra Giovanni de Fiesoli, mild, blid och innerlig som han. Ämnet är den heligas Katarinas förlofning med Jesus barnet. I bakgrunden Johanne döparn och Joh. evangelisten.

N: 38. Ett af de ^{Hans Memling måladt porträtt, föreställande en} målningar, i hvilka ~~Hans Memling~~ ^{porträttet tegoden} ~~och prinsessa Ursula~~ och de 11,000 jungfrurna. en ung patricier, en af Johannehospitalens i Brügge donatorer. Flere af Memling gjorda porträtt finnas ännu i Europeiska museer, själfallet utfrida, med fin pensel.

N: 39. En af de 2 målningar, med hvilka Memling ä ett relikskrin

26/2. 92.

i Brügge framställt legenden om prinsessan Ursula ö de 11000
jungfrur, s. med henne välprädlade till Rom och på hemvägen
mördades af hunniske krigare (utaför Köln). Tafeln föreställer,
huru Ursula i Rom högtidligt mottages af påpen Cyriacus.

N° 40. Målning af Gerard David i Brügge, en af den gammal-
flandriska Molans rike representanter, t år 1522. Man ser här
madonnan med barnet omgifven af musicerande änglar ö koraliga
helyon. Gerard David målade ^{sua} ~~gerna~~ det rike ^{gerna} ~~ogerna~~, förtyr-
scener - däri ~~och~~ Hans Memling, s. Kände sig vederliga för
vidana ämnen, ^{Gerard David} och han gjorde det med en oförmindad naturalism.

1400-Tid

Än nägra ord om den flandriska och den franka miniatyrmaleri.

Före bröderna v. Eycks tid stod efter all anledning miniatyr-
maleriet högre än ^{extempore} tapetmaleriet, och det är sannolikt, att de
epokgörande ugheter, med hvilka bröderna plössligt framträdde i den
det senare, hade blifvit i tyttket förberedda i miniatyrmaleriets
verkstuder.

Men bland de ugheter, med hvilka Hubert v. Eyck grundlade en
ny epok, var också en alldeles ny teknik, nämligen den att måla
med oljefärger vått i vått, och ju mer öga och sinne vände sig vid
dena bredare teknik ö ^{vid} oljefärgernas starkare lyskraft, dess mer
näste miniatyren förlora i betydelse ö intresse. Han kunde omöjligt
längre bevara den herrande ställning som i enlighet med tiden.
Mästare af första rangen vände sig allt mer till oljemaleriet.
Miniatyrmaleriet ^{målarna} kunde icke använda oljefärgstekniken. De näste,
förlifva vid det gamla bruket att måla på pergament med täckfärger,
ö vått på torrt, och vått bredvid torrt. Detta näktade de göra med bedrig,
tillräckligt bred pensel, äfven då de målade ganska små föremål. Men ^{trots} med
all ^{orolig} saftlighet/klarhet i färgen och trots sin modellering, var det dock icke möjligt
för dem att sammansmälta färgerna ö s. det i målauddet med olja låter sig
göra. De utbildade sig i linieperspektivet, äfven de, och försikte sig äfven i luft-
perspektivet, ehuru naturligtvis med vida ~~mindre~~ framgång. Plössligt förfall
drabbade miniatyrmaleriet också, vidkommande förmågan att bemäta med pensel,
att individualisera lifet, att på tillräckligt sätt behandla kostymer, kunge-
råd och staffage i vidsträcktare mening kunde miniatyrmaleriet täfla med

26/2. 92.

26/2. 92.

med miniature

Koniga böcker. Inskan för vidana var så utbredd, att äfven andra än rika och finäma personer, ötkade sig ~~vid~~ dem, och följden deraf blef en fabriksmessig produktion, som dock, var äfven den, visade, att miniaturerna (illustrationerna) gjort goda studier.

De yppersta miniatyrhandskrifterna beställes naturligtvis för hofbiblioteken. Burgundiske hertigen Filip den gode lade an på att få det finäma bibliotek i världen och ökade det oupphörligt med miniatyrhandskrifter, utstyrda med yttersta lyx. Så också hans son, hertig Karl d. djärfve, och Gustaf den Arton af Burgund. Äfven från utländska hof kommo beställningar till flandiska miniatyrmålare. Af det burgundiska hofbiblioteket har lyckligtvis mycket blifvit räddadt till vår dagar. Kongl. biblioteket i Brüssel eger där- i pån ungefär 20,000 till största delen riktt illustrerade manuskript, och äfven andra bibliotek ega miniatyrhandskrifter, som blifvit tillverkade för det burgundiska hofet.

Men som väundt: mästare af första rangen vände sig mer och mer från miniatyverna till oljemålariet, och ~~som~~ konstverks af djupare andlig begäfring äro de välkomna, oaktadt sin förträffliga teknik, rite smekande färgspel och rit överflödande innehåll.

Marginalornamentiken i 1400-tallets flandiska handskrifter är till en början 1300-tallets och firater ett färgadt bladverk, gjordt ~~med~~ ^{med} ~~nya~~ ^{nya} lediga linier, med omi sorgfälligt gjorda, men något stiliserade blommor, emblemer, deviser, och hvarjehanda djur. Efter hand gör sig en annan, mer realistisk ornamentik gällande ^{europiska} med attdela naturligtvis ärojliga plantor, blommor, frukter, bär, insekter och andra djur stridda på en färgad eller ~~svart~~ ^{grund} stundom en matt guldgrund.

N: 41 Till de yppersta miniatyrhandskrifter, som kommit till vår tid, hör en i kejs. biblioteket i Wien, Jerusalemkrönikan. Den består endast af 12 blad, som, försedd med en kort text, framställa de kristna Konungarnes af Jerusalem historia. Som bekant, grundlades Konungariket Jerusalem genom det första korståget, sedan Gottfrid af Bouillon eröfrat den heliga staden och gräpsen, och hans bröder Baldwin blef år 1100 Jerusalems förste kristne Konung. Innan 200 år förflutit, var sistnämningens af detta Konungarrike i saracenernas händer. Lättare var att bevara titeln Konung af Jerusalem, och den bars af Tysklands Kejsare, af Lotharingus hertiger och

26/2. 92.

26/2. 92.

26/2. 92.

26/2. 92.

26/2. 92.

